

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER

ALANINDA ULUSLARARASI ÇALIŞMA VE DEĞERLENDİRMELER

Ekim 2024

EDİTÖRLER

PROF. DR. HAKAN ALTINTAŞ

PROF. DR. MUSTAFA METE

DOÇ. DR. SALİH BATAL

Genel Yayın Yönetmeni / Editor in Chief • C. Cansın Selin Temana

Kapak & İç Tasarım / Cover & Interior Design • Serüven Yayınevi

Birinci Basım / First Edition • © Ekim 2024

ISBN • 978-625-6172-05-0

© copyright

Bu kitabın yayın hakkı Serüven Yayınevi'ne aittir.

Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz, izin almadan hiçbir yolla çoğaltılamaz.

The right to publish this book belongs to Serüven Publishing. Citation can not be shown without the source, reproduced in any way without permission.

Serüven Yayınevi / Serüven Publishing

Türkiye Adres / Turkey Address: Kızılay Mah. Fevzi Çakmak 1. Sokak

Ümit Apt No: 22/A Çankaya/ANKARA

Telefon / Phone: 05437675765

web: www.serüvenyayınevi.com

e-mail: serüvenyayınevi@gmail.com

Baskı & Cilt / Printing & Volume

Sertifika / Certificate No: 47083

SOSYAL VE BEŞERÎ
BİLİMLERDE
ULUSLARARASI ÇALIŞMA
VE DEĞERLENDİRMELER

Ekim 2024

Editörler

PROF. DR. HAKAN ALTINTAŞ

PROF. DR. MUSTAFA METE

DOÇ. DR. SALİH BATAL

İÇİNDEKİLER

Bölüm 1

ENDÜSTRİ 4.0 ÖNCESİ VE SONRASI DÖNEMDE TEDARİK ZİNCİRİ
YÖNETİCİLERİNİN LİDERLİK TARZLARINDAKİ DEĞİŞİMLER

Mehmet SAĞLAM, Barış KULEYİN, Nergis ÖZİSPA..... 1

Bölüm 2

BİR MEDENİYET KRİZİNİN TRAVMATİK GÖRÜNÜMLERİ: MAHUR
BESTE

Meliha Yonca ERDEM..... 11

Bölüm 3

TÜRKİYE'DEKİ KAMU KURUM VE KURULUŞLARININ ÇOCUKLAR
VE GENÇLER ÜZERİNE AFETLERE YÖNELİK UYGULAMALARI VE
POLİTİKALARI

Elif DEMİRBAŞ, Beyza ARMAĞAN, Murat IHLAMUR..... 29

Bölüm 4

ZANAAT ÜRÜNLERİNİN BAŞARISINDA TÜKETİCİ PAZARLARINI
ANLAMANIN ÖNEMİ

Ersegün ERCİŞ..... 47

Bölüm 5

TÜRKİYE'DE ÜRETİMİ YAPILAN COĞRAFİ İŞARET İLE
TESCİLLENMİŞ BAL ÇEŞİTLERİ

Cemre TOKATLI, Merve AKSOY, Volkan ALTINTAŞ..... 67

Bölüm 6

OTOMASYON VE YAPAY ZEKANIN İŞGÜCÜ PİYASASINA ETKİSİ

Abdurrahman OLGUN, Uğur MAZLUM..... 87

Bölüm 7

ÇOCUKLARDA DİJİTAL BAĞIMLILIK

Emre DEMİRTAŞ, Kezban TEPELİ 101

Bölüm 8

KONYA ŞEHİRİ PARKLARININ POTANSİYELİNE YÖNELİK BİR DEĞERLENDİRME

Onur KURTOĞLU, Recep BOZYİĞİT 119

Bölüm 9

LOJİSTİK HİZMET SÖZLEŞMELERİ KAPSAMINDA YÜKLEME OPERASYONU VE TAŞIMA TÜRLERİNE GÖRE YÜKLEME STANDARTLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Burak DELİGÖNÜL 133

Bölüm 10

TR21 TRAKYA BÖLGESİNDE BULUNAN TURİZM PROGRAMLARININ DURUM ANALİZİ

Bahar DEVECİ, Bilal DEVECİ 165

Bölüm 11

TURİSTLERİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BİLİNCİ

Oğuzhan DALMAZ, Pınar ÇELİK ÇAYLAK 179

Bölüm 12

TÜRKİYE'DE UYGULANAN İHRACAT TEŞVİKLERİ

İhsan DENLİ 191

Bölüm 13

BOŞANMA MÜDAHALE PROGRAMLARI: EBEVEYNLER VE ÇOCUKLAR İÇİN

Esra IŞIK 207

Bölüm 14

TÜRKİYE’NİN GÖÇ VE NÜFUS POLİTİKALARI UYGULAMASI VE ÖNERİLER

Abdurrahman OLGUN, Uğur MAZLUM..... 229

Bölüm 15

MİLAS İLÇESİNİN (MUĞLA) ARAZİ KABİLİYET SINIFLAMASI VE ARAZİ KULLANIMI

Volkan TAVAS, Kadir TUNCER..... 247

Bölüm 16

TÜRKİYE’NİN GÖÇ POLİTİKALARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Ömer YAZAR..... 277

Bölüm 17

TOKAT GÖKMEDRESE’NİN KUZEYİNDEKİ ESKİ YAPI KALINTISI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Mehmet KUTLU..... 299

Bölüm 18

PROFESYONEL FUTBOLCULARIN TARAFINDA UYUŞMAZLIKLAR BAKIMINDAN DAVA ŞARTI ARABULUCULUK

Tuba GÜNGÖR..... 319

Bölüm 19

HAYAT DIŞI SİGORTA ŞİRKETLERİNİN FİNANSAL PERFORMANSI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Ali SİNER, Faruk AKIN 329

Bölüm 20

SARTRE’DA ÖZGÜRLÜĞÜN TEZAHÜRÜ OLARAK EYLEMİN ONTOLOJİSİ

Mehmet TÜRKAN..... 341

Bölüm 21

EDWARD SAİD PERSPEKTİFİNDE ŞARKİYATÇILIĞIN SÖYLEM BİÇİMİ
VE ŞARK'A İLİŞKİN EPİSTEMİK İNŞA

Çiğdem YILDIZDÖKEN 357

Bölüm 22

İKTİSAT BANKASI KOLEKSİYONU'NUN SATIŞI: YİRMİ YILIN ARDINDAN
“MÜZELER YARIŞI”NIN BAŞLANGICINA YENİDEN BAKMAK-

İlbiğe EROĞLU 379

Bölüm 23

ATAKUM MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KÜLTÜR VE BİLİNÇ DÜZEYLERİNİN
BELİRLENMESİ

Mehmet Ali ZENGİN, Mustafa SEKMEN, Murat TEKBALKAN 393

Bölüm 24

YAŞAR KEMAL'İN “AĞRIDAĞI EFSANESİ” ADLI ROMANINDA SÖZ
VARLIĞI

Tuğba ÖĞREDİK, Halilibrahim ERTÜRK 409

Bölüm 25

AFET ANTROPOLOJİSİNDE AFET ERGONOMİSİNİN YERİ VE ÖNEMİ
ÜZERİNE BİR İNCELEME

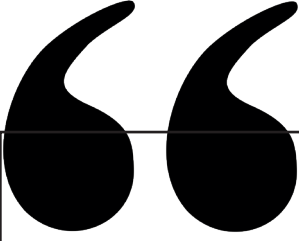
Cenk GÜNER 429

Bölüm 26

WEKA İLE BULANIK MANTIK

- RUSÇA VE TÜRKÇE DOĞAL DİL İŞLEME UYGULAMASI -

Ali Aycan KOLUKISA, Baktygul Kulamshaeva KOLUKISA 447

Bölüm 19

HAYAT DIŞI SİGORTA ŞİRKETLERİNİN FİNANSAL PERFORMANSI ÜZERİNE BİR ARAŐTIRMA¹

Ali SİNER²

Faruk AKIN³

1 Bilecik Őeyh Edebali Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bankacılık ve Finans Anabilim Dalı, Türk Sigorta Sektöründe Finansal Performans Analizi: Hayat Dışı Sigorta Şirketleri Üzerine Bir Araştırma isimli yüksek lisans tezinden üretilmiŐtir.

2 Yüksek lisans öğrencisi, Bilecik Őeyh Edebali Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bankacılık ve Finans Anabilim Dalı, ORCID: 0000-0002-2079-7753

3 Prof. Dr., Bilecik Őeyh Edebali Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Finans ve Bankacılık Bölümü, ORCID: 0000-0002-5921-2628

1. GİRİŞ

Bireyler yaşamları boyunca çeşitli risklerle karşı karşıya kalabilmektedir. Bir hasar gerçekleştiğinde ortaya bir maliyet çıkmaktadır. Bu hasarların sebep olabileceği maliyetlerin ise en aza indirgenmesi hedeflenmektedir. Bireyler kimi zaman tasarruf ettiği gibi kimi zamanda topluluklar oluşturarak fon, vakıf ve sandıklar kurmuşlardır. Sigorta, risklerin gerçekleşmesi durumunda meydana gelecek zararlar karşısında tazminatın ödenmesini sağlayan bir sistemdir (Sezal, 2024: 186).

Sigorta pazarında faaliyet gösteren şirketlerin amacı, insanoğlunun karşılaşılabileceği riskleri belirlemek ve bu riskleri güvence altına almaktır. Sigorta şirketlerinin yaptığı sözleşme karşılığında hak edilen primler finans pazarında önemli bir yere sahipken, meydana gelen hasarlar sonucu ülke ekonomisinde oluşan kayıpları da minimum seviyeye indirmektedir (Acar, 2019: 137).

Günümüzde gelişmiş ülke ekonomileri ve toplumları sigorta pazarına önem göstermektedir. Sigorta pazarının her geçen gün lokasyonu güçlenmekte ve ülke ekonomileri için daha da önemli rol oynamaktadır. Sigorta şirketleri birey ve kurumlara teminatlar sunarak finansal açıdan güvence sağlamaktadır (Bawa ve Chattha, 2013: 44).

Şirketlerin finansal performans analizi zamanla değişiklik göstermiştir. Önceden şirketlerin kârlılıkları dikkate alınarak analiz yapılırken günümüzde kârlılıkla beraber şirketlerin finansal yapısının verimliliği ve borç ödeme gücünde dikkate alınmaktadır.

Bu çalışmada, Türkiye’de hayat dışı (elementer) branşta yer alan tesadüfi olarak seçilmiş on sigorta şirketinin finansal performansları Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV) yöntemlerinden biri olan TOPSİS yöntemi ile 2019-2023 dönemi için incelenmiştir. Hayat dışı sigorta şirketlerinin finansal göstergeleri Türkiye Sigorta Birliği’nin sitesinden elde edilmiştir. Eşit ağırlık yöntemi ile finansal göstergeler ağırlıklandırılmış, TOPSİS yöntemi ile seçilmiş hayat dışı sigorta şirketlerinin finansal performansları değerlendirilmiştir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Literatürde hayat dışı sigorta şirketlerinin TOPSİS yöntemiyle finansal performans sıralamasını yapan çalışmalardan bazıları şunlardır;

Bayramoğlu ve Başarır (2016) yapmış oldukları çalışmalarında Borsa İstanbul’da faaliyet gösteren altı sigorta şirketinin verilerini kullanarak, oran analizi yöntemiyle finansal performans sıralamalarını yapmışlardır. Çalışmada 2011-2014 dönemine ilişkin yıllık mali tablolar kullanılmıştır. Bu tablolardan elde edilen verilerle TOPSİS yöntemi kullanılarak finansal performans analizi gerçekleştirilmiştir. Çalışmada kullanılan değişkenler toplam prim üretimi, toplam aktifler, ödenen hasarlar, alınan primler/öz kaynaklar,

özkaynaklar/toplam aktifler, özkaynaklar/teknik karşılıklar, konservasyon oranı, hasar prim oranı, vergi öncesi kâr-zarar/alınan primler, net kâr/özkaynaklardır. Yapılan çalışma sonucuna göre Ak sigorta şirketinin birinci sırada yer aldığı Aviva sigorta şirketinin ise finansal performans bakımından son sırada yer aldığı görülmektedir.

Mandic vd. (2017) çalışmalarında Sırbistan'da faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin 2007-2014 faaliyet dönemi için AHP ağırlıklandırılmış TOPSİS yöntemi ile sigorta şirketlerinin sıralamalarını yapmışlardır. Çalışma sonucuna göre finansal performans bakımından ilk sırada yer alan sigorta şirketi Dunav osiguranje (Dunav Insurance) olmuştur.

Perçin ve Sönmez (2018) çalışmalarında BİST'de işlem gören Ak Sigorta, Anadolu Sigorta, Anadolu Hayat Emeklilik, Aviva Emeklilik, Güneş Sigorta şirketlerinin finansal performansını Bütünleşik Entropi Ağırlık ve TOPSİS yöntemi kullanılarak analiz etmişlerdir. Çalışmada kullanılan değişkenler özsermaye kârlılığı, aktif kârlılık, net kâr marjı, aktif devir hızı, özsermaye devir hızı, net çalışma sermayesi devir hızı, toplam borç oranı, borç/özsermaye, kısa vadeli borçlar/aktifler, cari oran, nakit oranı, cari varlıklar/toplam aktiflerdir. Şirketlerin finansal performans değerlendirmesi sonucunda finansal performansı en iyi olan şirket Ak Sigorta iken, en düşük finansal performansa sahip olan sigorta şirketi Aviva Emeklilik ve Hayat A.Ş. olarak tespit edilmiştir.

Altan ve Yıldırım (2019) çalışmalarında 2012-2016 döneminde hayat dışı branşlarda faaliyet gösteren sigorta şirketlerini Entropi ağırlıklandırılmış TOPSİS yöntemi ile analiz etmişlerdir. Çalışmada kullanılan oranlar prim/özsermaye, özsermaye/varlık toplamı, özsermaye/teknik karşılıklar, prim alacakları/özsermaye, sermaye yeterliliği oranı, teknik karşılık oranı, cari oran, likidite oranı, özsermaye kârlılığı, aktif kârlılık, prim artış hızı, konservasyon oranı, reasürans komisyon oranı, aracı komisyon oranı, tazminat prim oranı, masraf oranı, bileşik rasyo ve teknik kârlılık oranıdır. Altan ve Yıldırım'ın yapmış olduğu çalışmanın sonucuna göre sigorta sektörünün hayat dışı branşlarda en başarılı olduğu yıl 2016 iken en başarısız olduğu yıl ise 2012 yılıdır.

Köse ve Dikme (2021) yapmış oldukları çalışmalarında 2013-2017 döneminde elementer alanda faaliyet gösteren sigorta şirketlerini TOPSİS yöntemi ile incelemiş ve bu şirketlerin finansal performanslarını sıralamışlardır. Çalışmada girdi değişkenleri özkaynaklar, toplam gider, acente ve broker sayısı, banka acente sayısı ve sabit varlıklar kullanılmıştır. Çıktı değişkenleri ise dönem kâr zararı, toplam prim üretimi ve toplam tazminat ödemeleridir. Yapılan çalışma sonucunda 2017 senesinde en etkin olan sigorta firması son dört yıl boyunca Allianz sigorta olmuştur. Allianz sigortayı ise sırasıyla Mapfre sigorta, Sompo Japan sigorta, Anadolu sigorta ve Güneş sigorta takip etmektedir. Performans sıralamasında en sonda yer alan sigorta şirketi ise Türklend firmasıdır.

3. TOPSİS YÖNTEMİ

Çok kriterli karar verme yöntemlerinden biri olan TOPSİS yöntemi Hwang ve Yoon tarafından 1981 yılında geliştirilmiştir. TOPSİS yöntemi alternatifler içerisinde en uygun seçmek için pozitif ideal çözüme en yakın, negatif ideal çözüme ise en uzak noktayı belirlemeye yaramaktadır (Kuğu, 2020: 178-179). TOPSİS yöntemi anlaşılmasının kolay olması ve matematiksel formülleri barındırmaması bakımından analizciler tarafından tercih edilmektedir (Ayçin, 2023: 292). TOPSİS yöntemi uzaklık bazlı olarak diğer yöntemlerden farklılaşmaktadır. TOPSİS yöntemini diğer çok kriterli karar verme yöntemlerinden en ayırtıcı özelliği pozitif ideal çözüme en yakın olanı daha başarılı kabul edebilecek anlayışa sahip olmasıdır (İç, 2020: 124). TOPSİS yöntemi altı adımda uygulanmaktadır ve bu adımlar sıralanmaktadır;

Adım 1: Karar Matrisinin Oluşturulması

Alternatifler	Kriterler			
	y1	y2	y3	yn
a1	-	-	-	-
a2	-	-	-	-
a3	-	-	-	-
a4	-	-	-	-
a5	-	-	-	-
am	-	-	-	-

Bu tabloda;

a1, a2, am alternatifleri,

y1, y2,yn ölçütleri,

i= 1,.....,m alternatif sayısını

j=1,.....,n ölçüt sayısını

göstermektedir. Buna göre karar matrisi

$D = \begin{pmatrix} a_{11}, a_{12} \dots \dots a_{1n} \\ a_{m1}, a_{m2} \dots \dots a_{mn} \end{pmatrix}$ şeklinde elde edilebilir.

Adım 2: Karar Matrisinin Normalize Edilmesi

$$r_{ij} = a_{ij} / \sqrt{\sum_{i=1}^m a_{ij}^2}$$

TOPSİS yönteminde adım 2’de verildiği gibi karar matrisinin normalize edilmesi sağlanmaktadır. Bu işlem yapılırken buldukları yerdeki değerlerin kareleri toplamının kareköke bölünmesiyle normalize matris elemanları (r_{ij}) elde edilmektedir.

Adım 3: Ağırlıklandırılmış Normalize Edilmiş Karar Matrisinin Elde Edilmesi

$$v_{ij} = R_{ij} * w_{ij}$$

Ağırlıklı normalize edilmiş karar matrisinin oluşturulması adımı R matrisinin değerleri, ağırlıklandırma puanları ile çarpılarak ağırlıklandırılmış normalize edilmiş karar matrisi oluşturulmaktadır.

Adım 4: Pozitif İdeal (A+) ve Negatif İdeal (A-) Değerlerinin Elde Edilmesi

Adım 3’te elde edilen sonuçlarla beraber pozitif ideal çözüm değerlerinin maksimum değeri ve negatif ideal çözüm değerleri ise kriterin minimum değeri belirlenmektedir.

Adım 5: Pozitif İdeal ve Negatif İdeal Uzaklık Değerlerinin Elde Edilmesi

Ağırlıklandırılmış normalize edilmiş karar matrisinden ideal çözüm değerlerinin çıkarılması sonrasında karelerinin alınması, tüm değerlerin toplanmasıyla ve kök dışına çıkarılmasıyla pozitif ideal ve negatif ideal uzaklık değerleri ortaya çıkmaktadır. Bu adımın formülü şu şekilde ifade edilmektedir.

$$S_i^+ = \left[\sum_{j=1}^n (v_{ij} - v_j^+)^2 \right]^{1/2}$$

$$S_i^- = \left[\sum_{j=1}^n (v_{ij} - v_j^-)^2 \right]^{1/2}$$

S_i^+ İfadesi pozitif ideal noktaya olan uzaklık değerini,

S_i^- İfadesi ise negatif ideal noktaya olan uzaklık değerini ifade etmektedir.

Adım 6: İdeal Çözüme Uzaklıklara Göre Sıralama Puanlarının Hesaplanması

$C_i^* = S_i^- / (S_i^- + S_i^*)$ aplanabilmesi için kullanılan formül şu şekildedir;

TOPSİS yöntemin sıralamaların yapılabilmesi için (C_i^*) değerini maksimumdan minimuma sıralayarak performans sonucu elde edilebilmektedir.

4. UYGULAMA

Çalışmada hayat dışı (elementer) sigorta şirketlerinin finansal performansının analiz edilerek sıralanması amaçlanmaktadır. Bu amaçla elementer branşlarda faaliyet gösteren on sigorta şirketi tesadüfi olarak seçilmiştir. Bu sigorta şirketlerinin 2019-2023 yıllarındaki finansal performanslarının değişimi Türkiye Sigorta Birliği'nden elde edilen veriler ile belirlenen oran hesaplamaları yapılmış ve sonrasında TOPSİS yöntemi ile analiz edilmiştir.

Tablo 1. Çalışmada Kullanılan Tesadüfi Hayat Dışı Sigorta Şirketleri

Sıra	Sigorta Şirketi Unvanı	Sigorta Şirketi Kodu
1	Ak Sigorta	S1
2	Allianz Sigorta	S2
3	Anadolu Sigorta	S3
4	Ankara Sigorta	S4
5	Axa Sigorta	S5
6	HDI Sigorta	S6
7	Mapfre Sigorta	S7
8	Neova Sigorta	S8
9	Unico Sigorta	S9
10	Sompo Sigorta	S10

Çalışmada tesadüfi olarak seçilen hayat dışı sigorta şirketlerinin borçlularını ödeme gücünü belirlemeye yönelik olarak cari oran ve nakit oranı, finansal yapının belirlenmesine yönelik olarak finansal kaldıraç oranı ile kârlılığa yönelik oranlar içinde aktif kârlılık oranı ve özsermaye kârlılık oranı seçilmiştir.

4.1. Karar Matrisinin Oluşturulması

2019-2023 döneminde hayat dışı sigorta şirketlerinin verilerinden faydalanılarak ilgili oran hesaplamaları yapılmıştır. TOPSİS yöntemi ile analizin yapılması için ilk olarak karar matrisi oluşturulmuştur. Hayat dışı alanda faaliyet gösteren seçilmiş sigorta şirketlerinin 2019 yılına ait karar matrisi Tablo 2.'de gösterilmiştir.

Tablo 2. 2019 Yılı Karar Matrisi

Sigorta Şirketleri/ Değişkenler	Cari Oran	Nakit Oranı	Finansal Kaldıraç Oranı	Aktif Kârlılık Oranı	Özsermaye Kârlılık Oranı
S1	1,2477	0,5712	0,8063	0,0789	0,4077
S2	1,3596	0,4604	0,6973	0,0681	0,2249
S3	1,2122	0,6349	0,7793	0,0413	0,1870
S4	1,2908	0,8396	0,7747	0,0224	0,0992
S5	1,2972	0,2053	0,7817	0,0389	0,1783
S6	1,2331	0,6307	0,8184	0,0286	0,1572
S7	1,1892	0,5302	0,8047	0,0012	0,0060
S8	1,2536	0,7611	0,7934	0,0518	0,2509
S9	1,0277	0,6321	0,9473	-0,0629	-1,1932
S10	1,4215	1,0072	0,6879	0,0908	0,2909

Yapılan işlem çalışma dönemi içerisinde her yıl için tekrarlanmaktadır.

4.2. Karar Matrisinin Normalize Edilmesi

Karar matrisinin elde edilmesinden sonra çalışmanın ikinci adımında karar matrisinde yer alan verilerden faydalanılarak verilerin kareleri alınmış her bir veri toplanıp kök dışına çıkarılmış ve ilgili değerlerle oranlaması yapılarak veriler normalize edilmiştir. Normalize edilmiş veriler Tablo 3.'de gösterilmektedir.

Tablo 3. Karar Matrisinin Normalize Edilmesi

Sigorta Şirketleri// Değişkenler	Cari Oran	Nakit Oranı	Finansal Kaldıraç Oranı	Aktif Kârlılık Oranı	Özsermaye Kârlılık Oranı
S1	0,3138	0,2735	0,3220	0,4536	0,2966
S2	0,3420	0,2205	0,2784	0,3912	0,1636
S3	0,3049	0,3041	0,3112	0,2371	0,1361
S4	0,3247	0,4021	0,3093	0,1285	0,0722
S5	0,3263	0,0983	0,3121	0,2236	0,1297
S6	0,3102	0,3020	0,3268	0,1640	0,1144
S7	0,2991	0,2539	0,3213	0,0068	0,0044
S8	0,3153	0,3645	0,3168	0,2978	0,1825
S9	0,2585	0,3027	0,3782	-0,3614	-0,8681
S10	0,3575	0,4823	0,2747	0,5217	0,2117

4.3. Ağırlıklandırılmış Normalize Edilmiş Karar Matrisinin Elde Edilmesi

Karar matrisinin normalize edilmesinin ardından Tablo 3.'den elde edilen veriler belirtilen ağırlıklar çarpılarak ağırlıklandırılmış normalize edilmiş karar matrisi elde edilmiştir. Bu çalışmada ağırlıklandırma olarak eşit ağırlıklandırma yöntemi kullanılmıştır. 2019 yılının ağırlıklandırılmış normalize edilmiş matrisi Tablo 4.'te gösterilmektedir.

Tablo 4. Ağırlıklandırılmış Normalize Edilmiş Karar Matrisinin Elde Edilmesi

Ağırlık	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20
Sigorta Şirketleri/ Değişkenler	Cari Oran	Nakit Oranı	Finansal Kaldıraç Oranı	Aktif Kârlılık Oranı	Özsermaye Kârlılık Oranı
S1	0,0628	0,0547	0,0644	0,0907	0,0593
S2	0,0684	0,0441	0,0557	0,0782	0,0327
S3	0,0610	0,0608	0,0622	0,0474	0,0272
S4	0,0649	0,0804	0,0619	0,0257	0,0144
S5	0,0653	0,0197	0,0624	0,0447	0,0259
S6	0,0620	0,0604	0,0654	0,0328	0,0229
S7	0,0598	0,0508	0,0643	0,0014	0,0009
S8	0,0631	0,0729	0,0634	0,0596	0,0365
S9	0,0517	0,0605	0,0756	-0,0723	-0,1736
S10	0,0715	0,0965	0,0549	0,1043	0,0423

4.4. Pozitif İdeal ve Negatif İdeal Çözüm Değerlerinin Elde Edilmesi

Ağırlıklandırılmış normalize edilmiş karar matrisinde sütunların maksimum değeri (A^*) ve minimum değerleri (A^-) bulunmuştur. 2019 yılına ait değerler kümesi Tablo 5.'te yer almaktadır.

Tablo 5. Pozitif İdeal ve Negatif İdeal Çözüm Değerlerinin Hesaplanması

A^*	0,0715	0,0965	0,0756	0,1043	0,0593
A^-	0,0517	0,0197	0,0549	-0,0723	-0,1736

4.5. Pozitif İdeal ve Negatif İdeal Çözüm Değerlerinin Uzaklığı

A^* ve A^- değerleri belirlenmesinin ardından bu değerlerin uzaklık hesaplaması gerçekleştirilmiştir. 2019-2023 dönemi tesadüfi olarak seçilmiş hayat dışı sigorta şirketlerinin pozitif ideal noktalara olan uzaklık ve negatif ideal noktalara uzaklık çözüm değerleri hesaplanarak Tablo 6.'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Pozitif İdeal ve Negatif İdeal Çözüm Değerlerinin Uzaklığının Hesaplanması (2019-2023)

	2019		2020		2021		2022		2023	
	Si+	Si-	Si+	Si-	Si+	Si-	Si+	Si-	Si+	Si-
S1	0,0462	0,2868	0,0810	0,0753	0,1267	0,0598	0,1842	0,1815	0,1080	0,0499
S2	0,0674	0,2571	0,1095	0,0484	0,0668	0,1202	0,1106	0,2372	0,0517	0,1001
S3	0,0764	0,2377	0,1399	0,0314	0,1318	0,0531	0,1263	0,2350	0,0630	0,0911
S4	0,0932	0,2211	0,1268	0,0518	0,1086	0,0806	0,0996	0,2580	0,1082	0,0763
S5	0,1038	0,2318	0,1305	0,0307	0,0751	0,1665	0,1348	0,2682	0,0592	0,1061
S6	0,0891	0,2270	0,1309	0,0646	0,1141	0,0925	0,1852	0,1800	0,0241	0,1267
S7	0,1280	0,1923	0,1257	0,0615	0,1681	0,0475	0,3095	0,1108	0,0750	0,0900
S8	0,0575	0,2541	0,1077	0,0632	0,0922	0,0925	0,1558	0,1992	0,1171	0,0493
S9	0,2952	0,0458	0,0356	0,1416	0,0384	0,1514	0,0244	0,3283	0,0251	0,1217
S10	0,0268	0,2900	0,1068	0,0756	0,1102	0,0802	0,1063	0,2417	0,0484	0,1052

4.6. İdeal Çözüme Göre Yakınlığın Hesaplanması

Çalışmanın son adımı olarak (Si-) değeri ile (Si*) değeri toplanmış çıkan sonucun (Si-) değerine oranlanması ile Çalışmanın son adımı tamamlanmış hayat dışı alanda faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin finansal performans sıralaması yapılmıştır. İdeal çözüme göre yakınlığın hesaplanmasında kullanılan değerler Tablo 7’de gösterilmektedir.

Tablo 7. 2019-2023 Döneminde Hayat Dışı Branşta Faaliyet Gösteren Seçilmiş Sigorta Şirketlerinin Sıralamaları

2019			2020			2021		
Sigorta Şirketleri	Ci*	Sıra	Sigorta Şirketleri	Ci*	Sıra	Sigorta Şirketleri	Ci*	Sıra
S1	0,8613	2	S1	0,4816	2	S1	0,3206	8
S2	0,7923	4	S2	0,3065	7	S2	0,6428	3
S3	0,7568	5	S3	0,1832	10	S3	0,2873	9
S4	0,7034	7	S4	0,2901	8	S4	0,4262	6
S5	0,6907	8	S5	0,1905	9	S5	0,6892	2
S6	0,7181	6	S6	0,3304	5	S6	0,4477	5
S7	0,6005	9	S7	0,3283	6	S7	0,2202	10
S8	0,8155	3	S8	0,3697	4	S8	0,5007	4
S9	0,1344	10	S9	0,7993	1	S9	0,7979	1
S10	0,9154	1	S10	0,4143	3	S10	0,4212	7
2022			2023					
Sigorta Şirketleri	Ci*	Sıra	Sigorta Şirketleri	Ci*	Sıra			

S1	0,4963	8	S1	0,3158	9
S2	0,6819	4	S2	0,6595	4
S3	0,6504	6	S3	0,5910	6
S4	0,7214	2	S4	0,4134	8
S5	0,6655	5	S5	0,6421	5
S6	0,4929	9	S6	0,8402	1
S7	0,2637	10	S7	0,5453	7
S8	0,5610	7	S8	0,2963	10
S9	0,9308	1	S9	0,8293	2
S10	0,6945	3	S10	0,6847	3

5. SONUÇ

TOPSİS yöntemi ile elde edilen sonuçlara göre 2019 yılında tesadüfi olarak seçilmiş hayat dışı sigorta şirketleri içerisinde en iyi finansal performansı Sompo sigorta göstermiştir. Bu sigorta şirketini sırasıyla Ak sigorta, Neova sigorta, Allianz sigorta, Anadolu sigorta, HDI sigorta, Ankara sigorta, Axa sigorta, Mapfre sigorta ve Unico sigorta takip etmektedir. 2023 yılı için ise en iyi finansal performansı HDI sigorta göstermiştir. Bu sigorta şirketini sırasıyla Unico sigorta, Sompo sigorta, Allianz sigorta, Axa sigorta, Anadolu sigorta, Mapfre sigorta, Ankara sigorta, Ak sigorta ve Neova sigorta takip etmektedir.

2019-2023 dönemi genel olarak değerlendirildiğinde hayat dışı sigorta şirketleri içerisinde en iyi finansal performans gösteren şirket (S9) Unico sigortadır. Analiz döneminde üç defa birinci olmuş ve dört kez ilk ikide yer almıştır. En düşük finansal performans gösteren hayat dışı sigorta şirketi ise (S7) Mapfre sigortadır. İlgili dönemde üç kez son üçte yer almıştır.

Çalışma kapsamında tesadüfi olarak seçilmiş hayat dışı (elementer) sigorta şirketlerinin 2019-2023 yıllarına ilişkin verilerinden yararlanılarak TOPSİS yöntemiyle finansal performans sıralamaları yapılmıştır. Çalışmanın kısıtlarını performans kriteri sayısı, kullanılan yöntem ve inceleme dönemi oluşturmaktadır. Hayat dışı sigorta şirketlerine yönelik farklı çok kriterli karar verme yöntemleri ile yapılacak sonraki çalışmalarda çalışmanın dönemi ve kriter sayısı değiştirilerek değerlendirmeler yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, M. (2019). Finansal Performansın Belirlenmesinde ve Sıralanmasında TOPSİS Çok Kriterli Karar Verme Yönteminin Kullanılması: BİST Sigorta Şirketleri Uygulaması. *Journal of Financial Researches & Studies/Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 11(21).
- Altan, İ. M., & Yıldırım, M. (2019). Sigorta Sektörünün Hayat Dışı Branşının Finansal ve Teknik Performanslarının Analizi. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, 4(7), 36-46.
- Ayçin, E. (2023). Çok Kriterli Karar Verme Bilgisayar Uygulamalı Çözümler. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bawa, S. K., & Chattha, S. (2013). Financial performance of life insurers in Indian insurance industry. *Pacific Business Review International*, 6(5), 44-52.
- Bayramoğlu, M. F., & Başarır, Ç. (2016). Borsa İstanbul'da işlem gören sigorta şirketlerinin karşılaştırmalı finansal performans analizi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(4), 135-144.
- İç, Y, T. (2020). Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri MS Excel Çözümlü Uygulamalar, Mehmet Kabak& Yetkin Çınar (Ed.), Covid-19 Yayılımının Ülke Bazında Etkilerinin Analizine Yönelik Bir TOPSİS Modeli, Atlas Akademik Basım Yayımları Tic. LTD. ŞTİ., Ankara, s. 123-141.
- Köse, A., & Dikme, B. (2021). Türk Sigorta Sektöründe Hayat Dışı Branşlarda Faaliyet Gösteren Şirketlerin Performanslarının Değerlendirilmesi. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 13(24), 171-188.
- Kuğu, T. D. (2020). Göbeklitepe'den Endüstri 4.0'a Sosyo Ekonomik Gelişmeler, Ali Rıza Gökbnar, Serkan Cura, Âdem Babacan (Ed.), *Finansal Performans Ölçümünde TOPSİS Kullanımı ve BİST'DE Bir Uygulama*, Ekin Yayınevi, Bursa, s. 177-187.
- Mandić, K., Delibašić, B., Knežević, S., & Benković, S. (2017). Analysis of The Efficiency of Insurance Companies in Serbia Using The Fuzzy AHP and TOPSİS Methods. *Economic Research-Ekonomska İstraživanja*, 30(1), 550-565.
- Perçin, S., & Sönmez, Ö. (2018). Bütünleşik Entropi Ağırlık ve TOPSİS Yöntemleri Kullanılarak Türk Sigorta Şirketlerinin Performansının Ölçülmesi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 565-582.
- Sezal, L. (2024). Sigortacılık Sektöründe Karşılaşılan Riskler ve Etkin Risk Yönetimi. *The Journal of Social Sciences*, 17(17), 185-199.
- Türkiye Sigorta Birliği (2019-2023). Sigorta Şirketlerinin Mali Tablolar ve İstatistikleri. [Erişim: 15.07.2024, <https://www.tsb.org.tr/tr/istatistik/finansal-tablolar/sirketbazinda-mali-ve-teknik-tablolar>].

